

PRO
EUROPA

PRO EUROPA

Gazeta Ligii PRO EUROPA Liga hírlapja – 10-11 / 1999

Smaranda ENACHE

Helsinki — întoarcerea Europei la filosofia părinților fondatori

Scriu aceste rânduri în preajma aniversării unui deceniu de la fondarea Ligii Pro Europa și simt o datorie de onoare în a repeta că și-a adus o semnificativă contribuție

la pregătirea României pentru momentul Helsinki. De la bun început, întreaga sa activitate, programele, proiectele și lobbyul său au fost subsumate deciziei de a sprijini integrarea europeană a României. Am ales ca efortul nostru să se îndrepte spre stimularea îndeplinirii criteriului politic, cînd în funcționarea statului de drept, a democrației pluraliste, promovarea drepturilor omului și protecția minorităților. Tocmai progresele României în acest domeniu, sau poate numai ele, i-au adus nominalizarea pentru începere negocierilor. La Helsinki, Liga Pro Europa, alături de toți proeuropeniștii din România, a reperat o victorie.

Nu avem nici un motiv să ne îndoim că reuniunea Consiliului European de la Helsinki din 10-11 decembrie a acestui an este una istorică. Principalele decizii luate cu acest prilej vor marca atât viitorul nostru, cât și pe cel al întregii Europe. Supranumită și „summit-ul lărgirii”, reuniunea de la Helsinki a rezolvat una din breșele strategiei europene, ștergînd finalmente barierele dintre țările candidate la aderare, care se văd astăzi aliniată toate la un același start. Chiar dacă unele, Ungaria, Polonia, Cehia, Slovenia, Estonia sînt obiectiv mai avansate în îndeplinirea criteriilor de la Copenhaga, în continuare condiție a admiterii, invitarea la deschiderea negocierilor a României, Bulgariei, Letoniei, Lituaniei și Slovaciei, le oferă acestora satisfacerea unui orizont de așteptare prea îndelung

amînat și, în plus, o neechivocă garanție de securitate, prima care le-a fost conferită după cel de-al doilea război mondial, recte după prăbușirea Zidului Berlinului.

Criza din Kosovo, neîndoios acceleratorul procesului, nu a făcut decît să constituie un test decisiv pentru aceste state privind capacitatea lor de a-și asuma responsabilități comunitare. Asumîndu-și-le, ele au trecut din categoria cenușie a eternilor asistați, în categoria partenerilor credibili. Predictibilitatea este una din condițiile integrării, căreia i-au făcut față cu bine. Cei care am urmărit disputele acelei perioade în România, sîntem în clar cu faptul că testul a fost dur și că de nenumărate ori lupta internă a fost pe muchie de cuțit.

Chiar dacă economiile statelor candidate sînt într-un grad mai mare sau mai mic tributare sechelelor unui centralism păgubos care a subminat reformele, în special în Romania și Bulgaria, aceste țări au putut veni la Helsinki cu fruntea sus, dovedind că sînt capabile să întreprindă măcar acel necesar minim care le stă în putință, respectiv să aibă voința politică de a-și asuma și obligații comune.

Prin decizia extinderii lărgirii, Helsinki a marcat întoarcerea UE la filosofia părinților fondatori. Prevalența criteriului politic față de cel economic a demonstrat o dată în plus că Europa este în primul rînd o uniune bazată pe valori comune și abia în al doilea rînd o piață comună, chiar dacă acest al doilea vector este indispensabil pentru capacitatea de a apăra în comun valorile comune.

Paralel cu lărgirea care va cere din partea fiecărui guvern și cetățean al celor cincisprezece un grad mai pronunțat de

(continuare în pagina 2)

La 30 decembrie 1999,
Liga PRO EUROPA împlinește
un deceniu de la înființare.

Acești zece ani au însemnat, cap pentru marea parte a societății românești, parcurgerea unui drum nu totdeauna confortabil. Totuși, bilanțul este unul mulțumitor: dacă am pornit prin a încerca să stopăm inerția mentalităților moștenite de la regimul totalitar, astăzi, treptat, obiectivele noastre au ajuns să privească tot mai mult intergarea instituțională a României într-o Europa unită.

Aniversarea va fi marcată de două zile de manifestări, 28 și 29 decembrie, la care vor participa personalități de marcă ai vieții publice din România.

Program

28 decembrie 1999

Seminar

„Stat și societate în noua Europă”

9.30: Salonul Verde al Hotelului Continental

Lansare de carte

„altera” 12 și „Situția minorităților din Republica Moldova și Ucraina. Statutul juridic”, de Eugen Patras

18.30: Bibliotecă Romulus Guga

29 decembrie 1999

Seminar

„Stat și societate în noua Europă”

9.30: Salonul Verde al Hotelului Continental

Recital extraordinar

susținut de

Dana Borșan (București) & Szokolay Balázs (Budapesta)

18.00 Palatul Culturii, Sala Mare

Recepție aniversară

CALENDAR

NAPTÁR

2, 9 octombrie — *Susținerea testului scris și oral* pentru ediția a VI-a a Colegiului Democrației.

21 octombrie — *Lansarea* la Bibliotecă „Universității” din Cluj a volumului *Naționalism sau democratism* de Andrei ROTH. Au participat Traian ROTARIU, SZILÁGYI Anna, Rudolf POLEDNA, KALLÓS Miklós, Marius LAZĂR și, din partea LPE, SZOKOLY Elek.

28 octombrie — *Festivitatea de inaugurare* a noii ediții a Colegiului Democrației în Palatul Culturii din Tîrgu-Mureș. *Șansele României în integrarea euro-atlantică*, curs susținut de Thomas MESA, atașat de presă al Ambasadei Statelor Unite la București.

30-31 octombrie — *Societatea civilă și ONG-urile din România și Respectarea drepturilor copilului*, ateliere în cadrul Colegiului Democrației, susținute de domnul Mircea SUHĂREANU, respectiv HALLER István în cadrul Colegiului Democrației.

2 noiembrie — *Întîlnirea Grupului pentru Implementarea Rezoluțiilor Forumului 1998*, organizat de CENTRAS la București. Din partea LPE a participat HALLER István.

9 noiembrie — *Comemorarea Noptii de Cristal (Kristallnacht)* organizat de LPE la Tîrgu-Mureș și Odorheiu-Secuiesc.

10-13 noiembrie — *Forumul Național al ONG 1999*, organizat de CENTRAS la Sinaia. Din partea LPE a participat HALLER István.

15-20 noiembrie — Prima sesiune a Academiei Interculturale Transsylvania organizată la Sibiu, avînd tema: *Comunitatea germană și cea romă din România*.

27 noiembrie — *Cursul Separarea puterilor în stat* susținut de politologul Cristian PÂRVULESCU, președintele Asociației Pro Democrația.

október 2, 9 — *Írásbeli és szóbeli vizsga* a Demokrácia Kollégiuma hatodik évfolyama számára.

október 21 — Andrei ROTH *Naționalism sau democratism* c. könyvének bemutatója a kolozsvári Egyetemi Könyvesboltban. Részt vettek: Traian ROTARIU, SZILÁGYI Anna, Rudolf POLEDNA, KALLÓS Miklós, Marius LAZĂR és, a PEL részéről, SZOKOLY Elek.

október 28 — A Demokrácia Kollégiumának *ünnepi megnyitója* a marosvásárhelyi Kultúrpalotában. *Románia euro-atlanti integrációs esélyei*, Thomas MESA, az Egyesült Államok bukaresti nagykövetsége sajtóattaséjának előadása.

október 30-31 — *A civil társadalom és a nemkormányzati szervezetek Romániában és A gyermekek jogainak betartása*, műhelygyakorlatok a Demokrácia Kollégiuma számára, Mircea SUHĂREANU illetve HALLER István előadásával.

november 2 — *Az 1998-as Fórum Határozatait Gyakorlatba Ültető Csoport megbeszélése* a CENTRAS szervezésében Bukarestben. A PEL részéről HALLER István vett részt.

november 9 — *Megemlékezés a Kristályéjszakáról (Kristallnacht)* Marosvásárhelyen és Székelyudvarhelyen, a PEL szervezésében.

november 10-13 — *A Nemkormányzati Szervezetek 1999-es Nemzeti Fóruma*, Sinaian, a CETRAS szervezésében. A PEL részéről HALLER István vett részt.

november 15-20 — A Transsylvania Interkulturális Akadémia első, *A romániai német és roma közösség témájú ülészaka* Szebenben.

november 27 — *A hatalom megosztása az államban*, Cristian PÂRVULESCU politológus, a Pro Democrația Egyesület elnökének előadása a Demokrácia Kollégiuma számára.

Smaranda ENACHE

Helsinki — întoarcerea Europei la filosofia părinților fondatori

(continuare din pagina 1)

altruism, pentru a-i aduce pe candidați la nivelul optim al integrării, Uniunea trece prin profunde reforme interne, se integrează și în adîncime. Un parlament european, o comisie cu pronunțate trăsături de executiv, o politică externă și de apărare comune vorbesc despre întărirea caracterului federal. Totodată, Europa este pe cale de a-și defini hotarele politice, geografice și culturale, și în acest context este grăitor gestul includerii condiționate a Turciei între candidați, simultan cu menținerea embargoului selectiv asupra Iugoslaviei și excluderea regimului Miloșevici de la orice fel de dialog.

În România, evenimentul începerii negocierilor ar fi meritat poate ceva mai mult entuziasm. În definitiv, este pentru prima oară în cincizeci de ani cînd apare garanția includerii țării noastre în comunitatea democrațiilor stabile și prospere, exprimarea instituțională a acestei includeri. Este neîndoios că UE recompensează prin aceasta politicile luminate ale României în plan intern, în primul rînd stabilizarea instituțiilor democratice și accesul la decizie al minorităților, iar în plan extern îndeplinirea cu bună credință și consecvență a obligațiilor ce-i revin în apărarea valorilor comune.

Dacă nu am avut parte de entuziasm, de duplicitate nu am fost feriți. Există grupuri și politicieni care proclamă indirect că o scădere a standardelor democratice nu va mai putea afecta integrarea și că va fi suficient să progresăm economic pentru a avea toate porțile deschise. Fals! Uniunea și-a dublat generozitatea cu măsuri de precauție severe: dacă, în oricare din țările candidate, progresul democratic se va întrerupe sau va fi răsturnat, procesul integrării va fi oprit, înghețat, pe timp nedefinit. Ca atare, România va putea înainta spre calitatea de membru plin al Uniunii cu condiția să păstreze și să aprofundeze statul de drept și democrația pluralistă existente și să-și stabilizeze economia, făcînd-o competitivă și euroconformă. Una fără alta nu merge. Cei care prorocesc sau chiar se laudă că, odată ajunși la putere vor restrînge, bunăoară, din drepturile acordate minorităților, nu fac decît să ne anunțe că vor fi la originea înghețării procesului integrării. Turcia, bunăoară, riscă să rămînă un etern candidat, dacă nu va găsi resursele de voință politică necesare soluționării problemelor drepturilor omului.

Ca atare, să vedem în decizia Consiliului European de la Helsinki, prima etapă a împlinirii unei șanse istorice unice. Dacă reușim valorificarea ei, copiii și nepoții noștri nu vor mai avea obsesia întoarcerii în Europa, căci vor fi parte a ei. Începe un capitol absolut nou în istoria noastră. Pericole însă, așa cum spuneam, continuă să existe. Ele sînt în noi, în mentalitatea unora din elitele noastre, care mai savurează și azi deliciale aroganței și autarhiei naționale. Va trebui să optăm, pentru copiii și nepoții noștri. Iar primele noastre opțiuni se vor exprima în chiar momentul cînd vom alege cine să ducă România pe drumul integrării: adepții sau adversarii Europei?

Marius COSMEANU

PNT de ce?

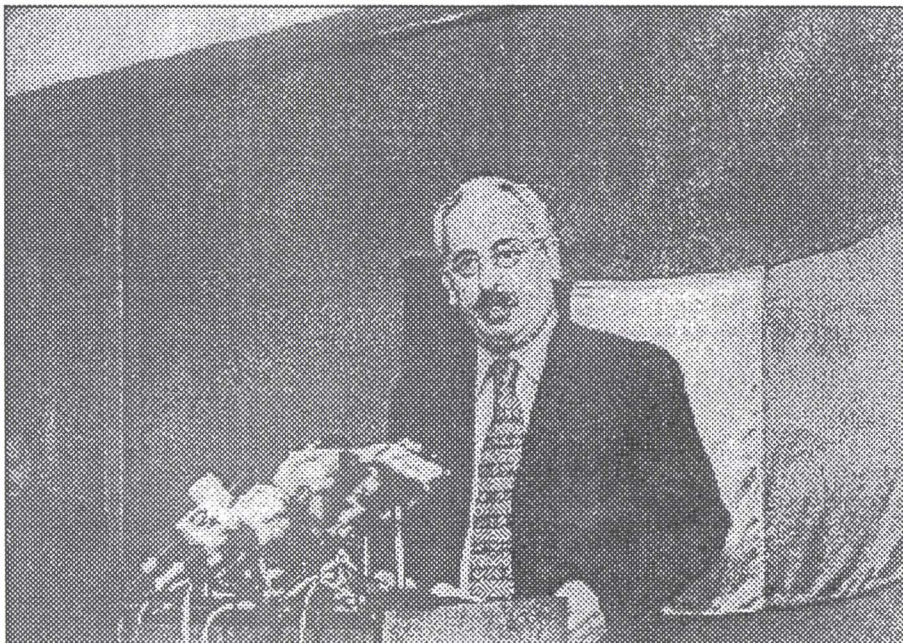
Intenția găsirii unei soluții post-Helsinki la ineficiența reformelor economice a fost, fără îndoială, una salutară. Că ea a fost cerută, sugerată sau indusă, sau nici una, nici alta, după cum susțin liderii de opinie de la noi, are mai puțină importanță; cert este (și pe undeva, chiar normal) că întâlnirea din capitala finlandeză i-a persuadat pe conducătorii noștri. Schimbarea urgentă a unui prim-ministru care ne-a obișnuit el însuși cu urgența ordonanțelor, s-a făcut, dacă nu cu ambii, măcar cu un ochi la instituțiile europene. Remanierele guvernamentale din Bulgaria, țara cea mai apropiată de România în ce privește satisfacerea condițiilor de aderare, este un argument în plus în acest sens.

Explodînd cu declarația tranșantă a domnului Radu Vasile că nu demisionează (greșeală fatală pentru domnia sa ca politician!), criza actualei puteri s-a adîncit odată cu demisia miniștrilor liberali și țărăniști și a culminat cu cele două decrete prezidențiale de revocare a primului ministru. Aruncați din nou într-un spectacol mediatic deplorabil (savurat cu un interes diabolic și nu mai puțin iresponsabil de o bună parte a spectrului politic) am putut vedea un PDSR „fraternizînd” (pînă să treacă puntea alegerilor) cu cel mai neiubit dintre țărăniști, crampnîndu-se de constituționalitatea revocărilor prezidențiale și găsind ca cea mai originală soluție, retragerea de la lucrările parlamentului. Pe de altă parte, PNT-ul,

sub presiunea sondajelor și încercînd să împace curente de opinie contradictorii din interiorul său, ne-a oferit și el exemplul dezolant al diletantismului în construirea imaginii proprii. Cu un Radu Vasile căpos cînd nu trebuie, adică nu în aplicarea măsurilor de reformă, intransigent azi și moderat mâine, lipsit de *je m'en fiche*-ismul cu care guvernase (aducînd ca argument citatul premierului britanic Tony Blair și invocînd pînă și infarctul pe care domnia sa l-a avut în acest an), cu o linie Opriș-Galbeni dezmințind cu jumătate de gură, declarațiile belicoase din ziua anterioară, cu un Ion Diaconescu depășit de situație, toate acestea trădează lipsa unui minim de coerență decizională și organizatorică. Cerînd socoteală „mai marilor” puterii, fostul premier și-a negociat în cel mai caragialesc mod posibil demisia, obținînd în final șansa de a se menține în conducerea PNT și promisiuni

pentru ocuparea poziției a doua în structurile de putere ale statului. Ce-am avut și ce-am pierdut (cam ca în cazul ex-președintelui Iliescu, care poza în dizident, mutat fiind pe post de prim-secretar „la județ”).

Dificilele căutări de a găsi un prim-ministru adecvat au pus în lumină și mai mult criza profundă a elitelor politice din România. Faptul că PNT a cedat postul de prim-ministru alegînd soluția cu tehnocratul Mugur Isărescu — via Alexandru Athanasie — nu arată atît o preocupare pentru lipsa unei coloraturi politice a premierului, cît lipsa de profesioniști din PNT. Niciunul din cei propuși la funcția de premier n-ar fi avut susținere publică. Nu este vorba neapărat de cei 15.000 de specialiști, dar fără o minimă reîmprospătare a conducerii sale, fără o de-gerontocratizare a conducerii de vîrf, PNT-ul riscă să nu poată înțelege ritmul vremii în care trăiește. Un secol și ceva de existență nu reprezintă neapărat un argument.

PERSPECTIVA UNUI DIALOG

Întînririle ce au drept scop cunoașterea și apropierea de alteritate sînt, fără îndoială, extrem de fructuoase, mai ales într-un context bine știut — al României post-comuniste. În acest trend al deschiderilor se înscrie și proiectul *Ligii PRO EUROPA*, proiect ce-și propune apropierea de comunitățile transilvane atît din perspectiva minoritară, cît și din perspectiva relației, mai largi, a conviețuirii dintre acestea.

Prima sesiune a *Academiei Interculturale* care s-a desfășurat la Sibiu a avut drept scop cunoașterea comunității germane din Transilvania. Alături de prezentarea comunității germane, s-a derulat și un segment referitor la viața și perspectivele comunității de romi din România.

Fără a intra în detaliile referitoare la programul sesiunii ori la prestația diverșilor referenți, aș schița cîteva concluzii personale cu privire la rostul și finalitatea activității menționate.

În primul rînd, aș spune că prezența cursanților de diferite etnii și concepții socio-politice a dus la un schimb de idei extrem de folositor, tocmai prin această mozaicare ideatică, ce mi-a prilejuit contactul cu o realitate transilvană pe care anterior am explorat-o superficial. Mai mult, aș menționa spiritul polemic ce a favorizat în mod pozitiv această apropiere de „celalalt”.

O privire critică asupra „naționalismului insondabil” cred că a făcut obiectul unei reflecții personale a fiecăruia, atît în timpul sesiunii, cît și după încheierea acesteia. Acest lucru îl așteptam, căci fiecare venise în mod inconștient „încărcat” de sensibilități adînc implantate în imaginarul propriu.

De asemenea, am remarcat o preocupare pentru istorie, preocupare motivată fie de un interes real pentru istorie în general, fie de căutarea unei argumentări cît mai solide a punctelor de vedere enunțate în timpul dezbaterilor. Alături de manifestarea acestui interes pentru istorie, s-a remarcat și preocuparea pentru probleme legate de integrarea socială, de atitudinea și implicarea civică. Aici mă refer în special la

discuțiile privitoare la etnia romilor, care au suscitât discuțiile cele mai aprinse tocmai pornind de la aspecte legate de integrare, rolul statului și politica civică integraționistă.

Un interes special l-a constituit conferințierea domnului Gabriel ANDREESCU pe probleme legate de minorități. Intervenție care a făcut lumină atît în privința precizărilor terminologice referitoare la minorități, cît și în privința naționalismelor din România.

În fine, aspectul cît se poate de pozitiv al sesiunii a fost faptul că „Dezbaterea” de care avem atîta nevoie s-a produs, iar „invitației” la dezbateri i s-a răspuns atît din partea referenților, cît și din partea cursanților.

Aștept cu mare interes întîlnirea următoare ce va avea drept subiect comunitatea maghiară din Transilvania.

Gabriel LEANCĂ, Iași

Multiculturalitatea, sub pluralitatea aspectelor ei, cred că reprezintă o provocare pe care Europa ne-o face la acest sfîrșit de mileniu, atît de controversat sub aspectele lui valorice, spirituale. Și cum comunicarea interumană, interculturală își cere drepturile din ce în ce mai hotărît, conturînd tot mai clar o conștiință și o responsabilitate puternic asumată, cadrul pe care l-am găsit la *Academia Interculturală Transsylvania* mă ajută să pășesc într-un spațiu al dialogului prin identificarea șabloanelor de gîndire, a miturilor creatoare de bariere.

Daniel NIȚĂ, Arad

Un scop ultim ar fi deschiderea unei perspective incomparabil mai largi de acces la ceea ce se cheamă istoria, tradițiile, aspirațiile și trebuințele tuturor naționalităților ce populează acest spațiu esențialmente european, care este Transilvania.

Ștefan HARDA, Alba Iulia

Academia Interculturală Transsylvania a pășit deja în al doilea an. Este un moment de bilanț, de evaluare critică și, de ce nu, de relistare a argumentelor acestui program educațional. Dintre absolvenții primei promoții, doi sînt în prezent consilieri parlamentari, doi sînt preparatori universitari, iar unul dintre ei a fost ales în conducerea organizației locale a partidului din care făcea parte. Care este suportul Academiei? „Am învățat să îmi exprim poziția, să îmi argumentez opiniile”, „Am fost pentru prima dată în papucii lui Altfel. Și mi-a plăcut”, sînt cîteva dintre confesiunile foștilor academicieni.

DECLARAȚIE

Liga Pro Europa a luat act cu deosebită îngrijorare de susținerea de către Consiliul Municipal Cluj a inițiativei primarului Gheorghe Funar de a amplasa în acest oraș un monument dedicat memoriei mareșalului Ion Antonescu.

Inițiativa în sine nu face decît să consolideze imaginea de personaj xenofob, antisemit și extremist a primarului Clujului. Ralierea însă a majorității consilierilor locali, dintre care și a unor reprezentanți din actuala coaliție guvernamentală, la aberanta sa propunere, este de o gravitate fără precedent, putînd însemna identificarea autorităților legale ale statului cu o atitudine antisemită și xenofobă.

După cum se știe, mareșalul Ion Antonescu a fost condamnat drept criminal de război de un tribunal al Puterilor Aliate. El nu numai că a dus o politică fățiș antisemită și profascistă, dar a subminat prin multe din deciziile și acțiunile sale fundamentele înseși ale statului de drept. Faptul de a fi upat împotriva comunismului și de a fi fost un soldat exemplar nu îl exonerează de răspunderea propriilor fărădelegi.

Liga Pro Europa consideră că inițiativa primarului Clujului, întărită prin hotărîrea pripită a Consiliului Municipal, constituie o provocare la adresa democrației și statului de drept, a păcii etnice și religioase, echivalînd cu o profanare a memoriei victimelor nazismului și fascismului.

Liga Pro Europa consideră că astfel de gesturi, menite să impună opiniei publice transformarea unui criminal de război în simbol național impietează asupra demnității naționale și imaginii României în lume, aducînd grave prejudicii țării. Dacă astfel de gesturi se bucură și de susținerea autorităților statului, nominalizarea României pentru începerea negocierilor

de aderare la Uniunea Europeană poate fi serios pusă în pericol.

Liga Pro Europa a protestat în repetate rînduri împotriva amplasării statuii mareșalului Antonescu în spațiul public sau utilizării numelui său în denumirea străzilor, considerînd că toate acestea constituie dovezi de solidarizare cu crimele săvîrșite de regimul antonescian pe care istoria le-a condamnat definitiv. Astfel de acțiuni pot fi considerate, fără nici o îndoială, drept antinaționale, iar legiferarea lor drept iresponsabilă, cu grave urmări asupra viitorului democratic și european al țării. Ne putem întreba dacă timiditatea reacției comunităților evreiești față de astfel de agresivități nu se datorează faptului că stafia rasismului bîntuie încă peste regiunea noastră.

Liga Pro Europa solicită în modul cel mai ferm tuturor autorităților competente, consiliilor locale și prefecturilor, iar în cazul concret Consiliului Municipal Cluj și Prefecturii Clujului, să reconsidere și să anuleze urgent hotărîrile prin care se promovează cultul personalității mareșalului Ion Antonescu, ca fiind în flagrantă contradicție cu litera și spiritul Constituției României.

Liga Pro Europa a decis să dea publicității această Declarație, în mod simbolic în ziua de

9 noiembrie, în cadrul manifestărilor organizate de ea pentru comemorarea victimelor Noptii de Cristal și se raliază la Protestul Ministrului delegat pe lîngă Primul Ministru pentru Protecția Minorităților Naționale, domnul Péter Eckstein-Kovács, referitor la decizia autorităților locale din municipiul Cluj, privind ridicarea unui monument închinat mareșalului Ion Antonescu.

Tîrgu-Mureș, la 9 noiembrie 1999

Consiliul de Coordonare al Ligii PRO EUROPA

Milyen volt az első hét? Új, érdekes és csodálatos. Új, mert az „akadémikusok” töbségének eddig ismeretlen élmény volt mint Szeben, mint az interkulturális egyetem, mely minden napra új élményeket tartogatott. Érdekes, mert ezen a héten többet tanulhattunk a szászok és főleg a román történelemről, kultúrájáról és egyéniségéről, mint eddig bármikor, s olyan embereket hallhattunk, mint Gabriel Andreescu, Paul Philippi és Florin Cioabă. Csodálatos, mert majdnem mindenki egy kicsit jobb emberré változott. Ez a változás olyan észrevétlenül történt, hogy a hét elteltével csodálkozva vettük észre: másképp (toleránsabban!!!) gondolkozunk. Egy negatívuma mégis volt az első hétnek, de ezen sajnos nem lehet változtatni: rendkívül nehéz elválni olyan emberektől, akiket addig nem is ismertél. Ez is hozzájárult ahhoz, hogy mindenki várja a következő találkozót.

RÓBERT Martonos, Cluj-Kolozsvár

Zwischen dem 14. und dem 19. November fand in Hermannstadt (Sibiu) die Interkulturelle Akademie Transsylvania statt. Diese Veranstaltung wurde wie dieletztjährige erste Ausgabe von der in Neumarkt (Tîrgu Mureș) beheimateten Liga PRO EUROPA organisiert. Im Rahmen der einwöchigen Akademie wurde die Möglichkeit geboten, sich intensiv mit den Themenkreisen Interkulturalität, Bürgergesellschaft und

Menschenrechte auseinanderzusetzen. Die aus allen Teilen Rumäniens angereisten rund 20 Teilnehmer/innen beschäftigten sich in der ersten von insgesamt drei Seminarwochen in erster Linie mit der sächsischen Gemeinschaft Siebenbürgens. Thematisch wurde ein sehr facettenreiches Bild dieser ethnischen Gruppe präsentiert, von welcher ansonsten, wie sich im Verlaufe der Diskussionen zeigte, nur spärliche Kenntnisse vorhanden sind. Ein zweiter Themenkreis befasste sich in etwas kleinerem Rahmen mit den Roma. Auch hier war festzustellen, dass nur äusserst summarische Kenntnisse über diese Bevölkerungsgruppe vorhanden sind. Anders als bei den Diskussionen über die Siebenbürger Sachsen fiel jedoch auf, dass in diesem Fall äusserst kontroverse Meinungen vorhanden waren. Offensichtlich bestand ein Bedürfnis für derlei Diskussionen, und so wurde dann auch ausserhalb des offiziellen Programms in kleinen Gruppen noch intensiv weiter darüber gesprochen. Nebendiesen beiden Minderheiten kam dann auch noch die Mehrheit (wie die Teilnehmer/innen erfuhren) der Frauen und die offene, mündige Gesellschaft in einem sich vereinigenden Europa zur Sprache. Auch hier ergab sich eine engagierte Diskussion, die sich vor allem um den Widerspruch zwischen der juristisch-theoretischen Ebene und der faktisch vorherrschenden.

Daniel URSPRUNG, Zürich

Despre democrație în România

La 27 noiembrie 1999, domnul Cristian PÂRVULESCU, președintele Asociației Pro Democrația a ținut în cadrul Colegiului Democrației cursul Separarea puterilor în stat. Cu această ocazie domnia sa a avut amabilitatea de a ne acorda și un interviu.

BAKÓ Károly: *Domnule Pârvulescu, credeți că la ora actuală, în România, statul de drept controlează societatea sau, invers, există un control eficient al statului de către societatea civilă?*

Cristian PÂRVULESCU: Elementul cheie al acestei relații îl constituie societatea civilă. Aceasta colaborează cu guvernul atâta vreme cât nu intră în contradicție cu interesele sale, și se opune guvernului, avînd această forță, într-o manieră decisivă. După cum se știe, din societatea civilă fac parte toate organizațiile neguvernamentale, toate interesele care nu sînt ale guvernului. Sindicatele de exemplu, sînt parte a societății civile și în momentul în care guvernul intră în contradicție cu ele, acestea pot să contracareze destul de serios pozițiile guvernului. Luați cazul României: guvernul este o ficțiune. El există mai mult în virtutea inerției, nu mai are autoritate aproape deloc, toată lumea îl contestă. Deci, chiar dacă există o societate civilă în România, pentru că este evident că există interese contrare celor guvernamentale, această societate civilă nu a avut puterea încă să se organizeze suficient de bine. Sigur, există și forme de manipulare. Minerioda din ianuarie de exemplu, a fost evident manipulată de către anumite partide și organizații politice sau para-politice. Și grevele actuale, inclusiv ale studenților, au fost manipulate de anumite organizații politice. Dar, pe de altă parte, există această tendință de contestare pe care putem să o considerăm esențială pentru a defini societatea civilă. Societatea civilă s-a născut contra statului. S-a născut contra statului, dar a învățat să colaboreze cu statul, intră în parteneriat cu statul, preia zone pe care înainte statul le coordona, pentru că societatea civilă este mult mai racordată la realitate decît statul. Sînt deci forme de contracarare, cu siguranță, ele însă urmează să se maturizeze. Democrația nu este rezultatul unei generații spontane, el este rezultatul unei lupte permanente, pentru că democrația este un sistem complex, legislativ, politic, economic, social, care se împotrivesc unor sisteme foarte simple — dictaturile. În dictatură totul e simplu: cineva conduce și toți ceilalți se supun. Numai că demnitatea la care am ajuns cu toții, nu face foarte greu să acceptăm ca cineva să ne conducă; chiar dacă e genial, tot nu acceptăm să ne conducă. Dar cum, de obicei, conducătorii nu sînt geniali, pentru că aceasta este problema: se apucă să facă politică peste tot în lume, cei care nu se pricep la altceva. Aceștia nu au meserie sau nu și-o exercită, și atunci fac politică. Dar și politica devine o meserie dacă știi să o faci bine. Deci, putem vorbi despre o profesionalizare a politicii, dar care, iarăși, în România, nu s-a făcut. Știți de ce politicienii Români sînt îndrăgostiți de problema națională? Pentru că ei nu au competență nici în domeniul economic, nici în domeniul social, nici în domeniul juridic. Și ce poate fi mai simplu decît

problema națională. De aceea manualul de istorie poate să devină o chestiune de interes național. Istoria patriei noastre a împărțit poporul român în două grupări: o minoritate pro manualul *Sigma*, și o majoritate contra manualul *Sigma*. Cînd problema reală a României era căderea economică, prăbușirea leului, integrarea în Uniunea Europeană etc., noi ne luptam cu manualul *Sigma*. De ce? Pentru că politicienii nu aveau altceva de discutat. Și se supără cînd sînt considerați a fi neprofesioniști. De ce folosim etichete pentru întreaga clasă politică? Păi, în momentul în care partidele politice se vor dovedi responsabile și vor exclude din rîndul lor pe cei care nu sînt competenți, atunci vom putea spune că nu toată clasa politică este vinovată. Dar cîtă vreme partidele politice promovează incompetența, amatorismul, atunci sînt responsabile de situația în care ne aflăm. Avem însă alternativă la partidele politice? Guvernul de tehnocrați e o alternativă?

K.B.: *Dar cine sînt acești tehnocrați?*

C.P.: Nu cei 15.000 de specialiști... Cu ei știm ce este. Îl așteptăm pe domnul Stolojan să preia guvernul sau pe domnul Isărescu și alți domni de același gen. Credeți că vor putea rezolva problemele? Nu, pentru că nu au autoritatea politică necesară.

K.B.: *Care vor fi șansele de integrare europeană ale României în caz că domnul Iliescu va ajunge iarăși la putere?*

C.P.: E greu de spus. Imaginea domnului Iliescu este foarte diferită în Occident, în funcție de statul și partidul care conduce acolo. Are o imagine mai degrabă bună în anumite state, cum este cazul Franței, dar mai proastă în altele. Dar problema nu cred că este domnul Iliescu. Domnia sa nu este perceput în mod absolut negativ, mai ales pentru perioada 1992-96, cît PDSR-ul, care e văzut mai degrabă ca un partid nesigur, în primul rînd datorită fostei ei alianțe cu Partidul România Mare și PUNR, și a faptului că nu a reușit, mai ales din punctul de vedere a politicii naționale, să se debaraseze de ticurile naționaliste. Aceasta aspect reprezintă în contextul integrării europene, o chestiune foarte gravă. Deci problema minorităților, și între acestea, cea a minorității rome sînt niște probleme foarte serioase, asupra cărora PDRS-ul nu a reușit să ofere nici un fel de argumente pentru cei din Uniunea Europeană, inclusiv pentru Internaționala Socialistă. Iar în problema economică, chiar a privatizării, PDSR-ul nu a făcut dovada unei consecvențe. El practică două tipuri de limbaj. Pe de o parte, un limbaj programatic care acum o jumătate sau mai bine de o jumătate de an, părea de-a dreptul revoluționar în ceea ce privește acest partid — privatizare, reformă, restructurare rapidă. Pe de altă parte, găsim acțiuni politice clar îndreptate împotriva privatizării, de exemplu votul în parlament. Aceste lucruri sînt monitorizate și nu transformă PDSR-ul într-un partid pe care să se parieze. Nu știu însă dacă asta contează prea mult pentru occidentali. Ei sînt foarte pragmatici. Ei așteaptă de la un guvern, oricare ar fi el, al României, ca acel guvern să fie capabil să pună în lucru cîteva decizii importante, și îi interesează mai puțin dacă este PDSR-ul sau Convenția Democrată. Important este să fie sigur că aceste lucruri vor fi puse în aplicare. Constatarea lor foarte tristă este că nici unul, nici altul, nu au reușit să pună în lucru

acele politici pe care le așteptau, și altă alternativă nu există, sper. Pentru că alternativele de genul dictaturii militare sau a unei guvernări naționaliste centrate eventual pe PRM, ar fi soluții care ar scoate definitiv România din istorie. Singurele avantaje ale României erau la capitolul politic — democrație. Or, în momentul de față este o campanie susținută în Occident, inclusiv pe baza manualului *Sigma*, care încearcă să arate că România este o țară nedemocratică, că n-a fost, nu este și nu va fi democratică. Sînt pagini care au apărut în *Zürcher Zeitung* sau *Washington Post* despre chestiunea aceasta, în câteva ziare germane, în *Le Monde*, toate referindu-se la această problemă a democratizării României. Or, dacă România promovează un guvern

cu PRM-ul sau un guvern militar, nu face altceva decît să justifice o asemenea percepție. Și singurul avantaj pe care-l avea, dispare, pentru că economic România stă mai prost decît Bulgaria, asta este evident.

K.B.: *Considerați un lucru obișnuit faptul că popularitatea actualilor guvernanți scade după aplicarea reformelor sau, altfel spus, a greșit președintele Constantinescu cînd nu a dat explicații populației referitor la reformă și la necesitatea ei?*

C.P.: Nu cred că popularitatea lui Constantinescu a scăzut din cauza performanțelor economice. În primul rînd, nu este rolul său de a se ocupa de problemele guvernării curente și de cele de economie. Nu are un asemenea mandat. Cred că reproșul cel mai important este legat de inabilitățile din 1998, de scandaluri de corupție în care, vrînd-nevrînd, președintele a fost integrat. Să nu uităm că Țigara II s-a învîrtit în jurul președintelui și a lovit în SPP. Acesta este primul moment în care Constantinescu scade în sondaje. Al doilea moment este neimplicarea în criza guvernamentală. În momentul în care criza guvernamentală s-a decalansat, în ianuarie 1998, Constantinescu nu s-a implicat deloc. A părut un președinte slab. Apoi, războiul din Serbia și apropierea românilor de pozițiile NATO a fost, de asemenea, un moment care a contribuit la căderea președintelui Constantinescu, pe fundalul prăbușirii economiei românești. Dar aici este guvernul și nu președintele de vină.

K.B.: *Credeți că actualul guvern este unul moale, care încearcă să cedeze sau vi se pare a fi un guvern care încearcă să salveze situația? Orice ar încerca să facă, să ne salveze sau nu, observăm că economic, o ducem tot mai rău. Trăim din nou o iarnă grea...*

C. P.: Guvernul actual este unul care încearcă să facă improvizații. Este un guvern care a făcut și face improvizații. Este un guvern care se adaptează la diferitele presiuni și care „se strecoară” fiind, datorită coaliției, un guvern slab. De fapt, guvernele viabile sînt guvernele monocolare, formate dintr-un

singur partid; un partid care își asumă integral politicile publice pe care le are. Pentru că ce se întîmplă acum? De exemplu, și domnul Marga și domnul Băsescu sînt doi miniștri buni, dar politicile lor publice nu sînt coordonate. Unul merge într-o parte, celălalt în altă parte, așa că guvernul stă. Dacă ar fi un singur partid la guvernare, primul ministru ar putea să asigure o armonie a politicilor publice. Aceasta numai guvernele monocolare o asigură. Sau guvernele de coaliție stabile, ceea ce nu e cazul guvernului României.

K. B.: *Dar de ce această neînțelegere permanentă între membrii coaliției, atîta timp cît ei au făcut un pact de înțelegere cînd au format coaliția?*

C.P.: Au intrat în coaliție nu atît pentru că vroiau. Scopul

partidelor politice este cucerirea puterii și ocuparea pozițiilor de decizie. Însăși scopul activității politice i-a obligat să treacă la guvernare, și, cum spun ei altfel, mandatul dat de cetățeni, de votanți. Și, de ce să uităm, deliciile puterii, avantajele pe care puterea le procură, care pot să fie simbolice sau materiale. Putem să acceptăm că unii, numai din cauza avantajelor simbolice, ocupă poziții de decizie; nu sînt corupți, nu obțin avantaje materiale. Și aceste aspecte sînt foarte importante, nu în sensul că ei ar fi fost obligați, dar trebuia să se guverneze, și mai bine să fie ei decît alții. Așa au gîndit în momentul acela și așa au gîndit pînă acum și din acest motiv ține guvernul. Sînt calcule destul de simple pe care le putem face și care fac ca un guvern să se constituie, dar ca el să rămînă un guvern foarte slab. Și nu uitați, prim-ministrul este în România slab. El nu are o poziție în cadrul partidului puternic, chiar dacă Radu Vasile pare să fie cel mai puternic prim-ministru de după Petre Roman, ca poziție în interiorul unui partid. Petre Roman a fost șef de partid, și după Petre Roman au urmat oameni fără partid sau cu poziții mici în partid. Stoiljan — fără de partid, Văcăroiu — a intrat în PDSR în 1996; Ciorbea — a intrat în PNȚcd în 1996, devenind prim-ministru în același an. L-au făcut vice-președinte tîrziu, și vice-președinte nerecunoscut de partid, a fost rejectat de partid într-una. Radu Vasile era secretar general al partidului, dar nu mai este. În momentul de față nu mai are nici o funcție în partid. El exercită funcția de prim-ministru asupra partidului și asupra unui grup de deputați care îl sprijină. Dacă ar fi fost șeful unui partid, ar fi avut într-adevăr forță. Dar în România, șefii de partid nu vor să fie prim-miniștri, și atunci, guvernele — care sînt după Constituție puternice — rămîn foarte slabe. Politic, Radu Vasile e mai slab decît Berceanu și Băsescu, pentru că Berceanu și Băsescu sînt vicepreședinți, pe cînd Radu Vasile nu-i nimic. Și cînd a vrut să fie președinte de partid, în august sau septembrie, cînd a făcut propunerea aceea, partidul s-a

(continuare în pagina 8)

Despre democrație în România

(continuare din pagina 7)

inflatat foarte tare și era cât pe ce să se rupă. Aceasta este problema României: bolnavii noștri sînt partidele și nu o să recunoască singure că sînt bolnave. Noi trebuie să-i facem să înțeleagă că sînt bolnave, și sînt bolnave pentru că s-au născut cu malformații în 1990-91. Societatea românească nu a fost capabilă să rezolve pînă acum această problemă, iar tinerii se gîndesc în continuare, cît de bine este să plece în Occident și nu să rămînă aici. Și nimeni nu osă-i poată învinovați că gîndesc așa.

K. B.: *Este vreo șansă pentru înființarea unui guvern de tehnocrați?*

C. P.: Nu, nu sînt șanse de formare a unui guvern de tehnocrați.

K. B.: *La ultimul congres al UDMR, peședintele Markó Béla a făcut mențiunea că în momentul de față nu se știe în ce direcție ne îndreptăm, spre Occident sau spre Orient. De asemenea, domnul Constantinescu, cu ocazia zilei sale de naștere, invitat fiind la emisiunea domnului Florin Călinescu, a spus că românii nu cunosc esența contractelor, a acordurilor internaționale, pentru că mai întîi se gîndesc ce vor cîștiga din acestea. De ce nu există nici în prezent o politică fermă prin care să știm că ne îndreptăm spre cutare lucru? De pildă, și înaintea primului val de integrare în structurile europene am pornit, să spunem așa, mai cu viteză spre democrație, au fost promulgate o serie de legi, de facilități conforme cerințelor europene, iar după ce nu am fost primiți, iarăși am încetinit ritmul.*

C. P.: Nu cred că e o ambiguitate. Eu cred că românii înțeleg că singura alternativă este spre Vest. Problema o constituie costurile sociale pe care nu sînt dispuși să le plătească, și aici e foarte important modul în care guvernul își inițiază și își prezintă politicile. Eu nu cred că în celelalte țări răsăritene, care au avut o situație economico-socială mai bună în 1989 decît România (chiar și situația politică, pentru că reforma a început mai devreme), nu cred, repet, că acolo politicile au fost mai brutale decît în România. Dar modul în care au fost prezentate a fost mai inteligent. Important este ca aceste politici să fie transformate în politici acceptabile și singura cale, cred eu, de ieșire dintr-o astfel de situație o reprezintă varianta social-democrată. Păreră mea este că toate tranzițiile reușite, și am argumente în favoarea acestei situații, au fost tranziții făcute prin politici social-democrate, chiar dacă ele au fost afirmate altfel. Tranzițiile reușite în Polonia, Ungaria, în Slovenia, în Cehia și în Estonia — țările care sînt premiate ale grupului — au fost tranziții realizate de social-democrați. Singurul caz în care socialiștii sau comuniștii rebotezați nu au guvernat este Cehia, dar premierul Vaclav Klaus, care s-a așșat ca un premier liberal, a practicat de fapt, cu titlu liberal, o politică social-democrată. Dar a făcut costurile sociale acceptabile. În România, problema e că nu a existat o asemenea politică coerentă la nici unul din guverne. Disputa de la începutul anilor '90 privind direcția în care ne îndreptăm a fost destul de serioasă, și de aceea s-a întîrziat foarte mult, direcția pro-occidentală neapărînd atunci ca una foarte serioasă. Să nu uităm, că în timpul încercării loviturii de stat de la Moscova din

1991, România a avut un comportament foarte ciudat, și nu toți dintre cei care aveau în momentul acela funcții de răspundere au fost foarte clar împotriva încercării de puci militar și de reinstaurare a stalinismului la Moscova. Între timp însă lucrurile par să se fi soluționat. Nu există decît o singură alternativă. Nimeni nu se îndoiește că drumul este spre Occident, dar nimeni nu a avut curajul să își asume politicile pînă la capăt. Iată, promovarea lui Văcăroiu ca prim-ministru, a unui om slab din punct de vedere politic și foarte puțin curajos economic, a avut consecințe asupra viitorului României, și noi am pierdut ani, iar în aceia ani s-a crezut că tendința de dezvoltare a economiei mondiale este una continuă și ascendentă. S-a dovedit că pierderea anilor este una importantă și nu-i putem recupera. Ceea ce am pierdut din punct de vedere politic în 1990 (în acel an România a făcut dovada că e o țară instabilă politic și riscantă economic), nu am mai reușit să recuperăm în anii care au urmat după aceea. Minerialele au fost și au rămas: 1991 și 1999. A investi într-o țară în care minerii se plimbă cînd vor ei și unde vor, depășind trupele de jandarmi, e de neconceput.

K.B.: *Toate acestea, revenind la prima întrebare, au demonstrat că instituțiile statului de drept nu au funcționat, un partid reușind să organizeze și să manipuleze un întreg segment social.*

C.P.: Da, dar a reușit să organizeze numai avînd o bază socială. Există o bază socială pentru acest conflict. E o fractură socială în România între cei puțini, care au profitat de pe urma tranziției și cei mulți, care cred că nu au avut nimic de cîștigat. Conform ultimului barometrului de opinie, 66% dintre români spun că o duceau mai bine înainte de 1989. Poate că nu o duceau mai bine, poate că o duceau mai rău, important este că ei cred astăzi acest lucru. Și acesta este un semnal negativ. Omul știe, și-a cumpărat televizor, și-a schimbat mașina, a mai cumpărat ceva mobilă, dar de fapt, confortul lui psihologic este mai mic decît era înainte de 1989. Se simte în primejdie, și atunci apreciază că în general o duce prost. Și în Ungaria spun unii că era mai bine înainte de 1989, dar spun că e bine și după 1989. În Ungaria nu ne miră că spun asta, pentru că în Ungaria a existat o reformă economică încă din 1970, a existat o tradiție pașnică, iată, o mulțime de avantaje pe care ungurii le-au avut și noi nu le-am avut. Noi acum plătim greșelile începutului foarte lent. Tîrgu-Mureș este și el martorul acelor începuturi foarte nefericite ale democrației românești. Martie 1990 este o evidentă formă de manipulare, care a fost pusă în practică de anumite forțe interesate să blocheze anumite procese politice în România. Naționalismul este cea mai ușoară linie de urmat în asemenea situații. Dar nu este o soluție, și nu este nou în istoria românească. Naționalismul a fost folosit la sfîrșitul secolului al XIX-lea de toate guvernele în momentul crizelor sociale și economice. Pentru că e cel mai simplu să utilizezi asemenea politici, dar nu rezolvi niciodată nimic. Ceea ce se și vede. Dacă Tîrgu-Mureșul nu ar fi fost un oraș cu probleme în 1990, probabil că dezvoltarea lui economică, investițiile străine în zonă ar fi fost cu totul altele. Dar el rămîne în memoria multora, mai ales a celor care fac analizele de risc. Nici un om de afaceri nu vine în Tîrgu-Mureș fără să apeleze la niște analiști de risc, iar analistul de risc îi spune: în 1990 situația era una conflictuală; riscurile de repetare a unui conflict sînt de aita la sută. Dacă ele sînt de peste 50%, și s-ar putea să fie de peste 50%, nu va veni nimeni să investească aici.

A fi sau a nu fi armean

Reflexii pe marginea unui simpozion

Poate niciodată, de-a lungul istoriei, problema identitară a individului sau a colectivității nu a constituit o preocupare atât de pregnantă ca la acest sfârșit de secol, cu precădere în acest ultim deceniu ce a marcat căderea ireversibilă a comunismului în Europa.

Trezite din narcoza unui pretins internaționalism, de aerul proasrăt al libertății, o serie de state, națiuni sau grupuri etnice, dar chiar și indivizi ca atare, au purces pe drumul autoregăsirii, a autoafirmării proprii identități uitate sau contestate. Este cazul rutenilor din Subcarpatia, a vlahilor din Valea Timochului sau al ceangăilor din Moldova, ca să menționăm doar câteva exemple, dar și al armenilor din Ardeal.

Istoria existenței tricentenare a armenilor din ospitalierul spațiu transilvanic este istoria capacității mirabile a unui segment al poporului armean, diasporizat la începutul mileniului de vicisitudini istorice în toată lumea, de a-și dori o viață nouă, de a învinge greutatea începutului.

Prezența armenilor din Transilvania a adus nu numai un impuls activității economice, în speță comerțului și meseriilor, dar și culturii, aducând un plus de culoare pestrului tablou multietnic al acestei regiuni, contribuind astfel la farmecul acestui ținut.

Aceste gânduri și încă multe altele, au animat intenția organizatorilor, dar și al participanților la simpozionul organizat de către comunitatea armeană din Gherla, în colaborare cu Autogovernarea armeno-maghiarilor de sorginte ardeleană din Ungaria, în zilele de 20 și 21 noiembrie a.c. la Gherla, dedicat trecutului și prezentului armenilor din Ardeal.

Paleta contribuțiilor participanților la simpozion, sosiți din așezările tradițional armenice ca Dumbrăveni, Gheorgheni, Miercure-Ciuc și nu numai, a reflectat sfera preocupărilor acestora, mulți dintre

ei preocupați de o autentică activitate de cercetare. Tiluri ca: *Rolul armenilor în dezvoltarea orașelor secuiești, Relațiile socio-politice ale conștiinței identitare sau Problematika restaurării valorilor picturale din patrimoniul eclesiasc armean din Ardeal*, ca să spicuiem doar câteva din multiplele teme abordate, pledează pentru aceasta.

Dar comunicarea susținută de un tînăr cercetător — reverendul Kabai Ferenc jr. — intitulată *Prin credință (supra)viețuiește o nație*, reflectă poate cel mai bine spiritul acestui simpozion. Particularitatea care îi definește pe armenii din Transilvania sau pe cei din Ungaria, originari din Ardeal, diferit de armenii din Armenia sau de pretutindeni, este apartenența lor de-a lungul timpului la cultura maghiară și religia catolică, personalități de marcă de sorginte armeană, evidențindu-se în aceste domenii.

În climatul actual, de reasezare a unor valori contestate sau ignorate, această particularitate constituie un animat prilej de dezbateri; în ce măsură această comunitate poate să-și afirme identitatea, necunoscându-și limba de origine, avînd o confesiune diferită de cea a strămoșilor, dar nerenegîndu-și obîrsia? Cine poate fi și cine nu poate fi armean? Sînt întrebări ce pot suscita deopotrivă încrîncenare sau stupoare. Sînt întrebări ce dovedesc că la 51 de ani de la semnarea Declarației Universale a Drepturilor Omului, spiritul acesteia este departe de a fi perceput și acceptat de noi toți, în cazul de față, ca și în multe altele, alteritatea, dreptul la diferență fiind agresat de partizanii omogenității.

Simpozionul armenilor din Ardeal, desfășurat la Gherla, pe vatra Armenopolisului de altădată, a cîntărit încă un pas înainte pe făgașul pastrării unor tradiții și al afirmării unei identități proprii.

Mircea SUHĂREANU

K.B.: *Aici, pe undeva este de vină și societatea, pentru că sloganul cu maghiarii care vor să fure Ardealul funcționează de zece ani, și nimeni nu e conștient că Ungaria nu revendică acest teritoriu.*

C.P.: *Încît au început să fie români care să fie dornici să trăiască în Ungaria... Nu, eu cred că lucrurile încep să se schimbe din motive economice. Dar oricînd poate cineva profita de o asemenea situație. Sigur că e și vina societății. E o problemă de educație pînă la urmă, da. Speranța este însă ca generațiile tinere să poată depăși aceste conflicte, aceste situații conflictuale, care sînt reale, nu sînt doar fabricate. La nivelul mentalității fiecărei comunități există câteva prejudecăți, dar ele pot fi depășite dacă sîntem dispuși să le depășim. Dacă nu sîntem dispuși, vom rămîne o societate conflictuală. Există un model de societate, armonioasă, care este multiculturală — democrația consociativă care se practică în Olanda, în Belgia, în Elveția, în Canada, în Spania. Ea reprezintă o democrație în care o comunitate, culturală, religioasă, socială, este reprezentată de un partid politic, care negociază în parlament interesele acelei comunități. Este vorba de reprezentarea doar de către un partid politic important, iar comunitatea respectivă nu comunică cu celelalte comunități. Ei bine, conflictele au fost în felul acesta deviate.*

K.B.: *Indiferent de care din sindicate ar fi organizate*

protestele actuale, credeți că se poate ajunge la o schimbare de guvern?

C.P.: *Nu se poate anticipa, dar o schimbare de guvern rămîne în limitele unei normalități ale democrației.*

K.B.: *Acum, la zece ani cîți autrecut din 1989, considerați că am avut o revoluție?*

C.P.: *Eu spun că da. În 1989 a fost o revoluție pentru că o revoluție se definește printr-o schimbare radicală a sistemului. Or, sistemul s-a schimbat în 1989-90 și se schimbă în continuare. Revoluția nu se încheie imediat. În Franța ea a început în 1789 și s-a terminat în 1876, cînd a apărut pentru prima oară un regim politic stabil. Acum și noi avem faza de început a regimului pentru că regimul este de obicei, la început, instabil. La noi mai instabil ca în altă parte, dar tot instabil. Noi nu știm în momentul de față cine conduce România, aceasta este problema. O conduce președintele? Nu poate să o conducă. O conduce primul ministru? Nu poate să o conducă. O conduc partidele? Nici ele nu sînt capabile să o conducă. De fapt, România pare să se conducă singură..., de unde și această tendință foarte ciudată. E nevoie deci de o generație tînără lucidă, rațională, capabilă să își asume responsabilitățile, și care să nu mai aștepte ca să facă alții ceea ce poate să facă ea.*

K.B.: *Vă mulțumesc.*

A consemnat BAKÓ Károly

Forumului Organizațiilor Neguvernamentale din România, 1999

Sinaia, 10-13 noiembrie

Forumul Organizațiilor Neguvernamentale din România, organizat de CENTRAS între 10-13 noiembrie 1999 a avut ca scop dezbateră problemelor actuale ce privesc societatea civilă din România. Pe agenda figurau teme ca parteneriatul cu administrația publică locală, relația ONG-urilor cu presa, identificarea și atragerea de noi surse de finanțare, resurse umane: recrutare, instruire, voluntariat.

Au participat peste 100 de organizații neguvernamentale.

Din partea LPE a participat HALLER István.

Rezoluțiile Forumului Organizațiilor Neguvernamentale din România, 1999

1. Forumul Organizațiilor Neguvernamentale 1999 solicită Consiliului Național de Dezvoltare Regională implicarea organizațiilor neguvernamentale în aplicarea strategiei de dezvoltare la nivel regional și național.

2. Forumul Organizațiilor Neguvernamentale 1999 solicită elaborarea și adoptarea unei legi a accesului la informația de interes public și a normelor metodologice, drept constituțional încă nereglementat printr-o lege specifică.

3. Forumul Organizațiilor Neguvernamentale 1999 solicită adoptarea în regim de urgență a noii legi a asociațiilor și fundațiilor în forma asumată de Ministerul Justiției.

4. Forumul Organizațiilor Neguvernamentale 1999 solicită modificarea Legii sponsorizării în sensul deducerii sponsorizării din impozitul datorat și nu din venitul impozabil.

5. Forumul Organizațiilor Neguvernamentale 1999 solicită modificarea Legii 46/96 privind pregătirea populației pentru apărare și adoptarea în regim de urgență a unei legi privind serviciul civil alternativ, care garantează calitatea de angajat a sectorului neguvernamental.

6. Forumul Organizațiilor Neguvernamentale 1999 solicită Ministerului Finanțelor respectarea Legii privind recuperarea TVA.

Principii de bună practică recomandate în funcționarea organizațiilor neguvernamentale din România

Denumit inițial *Codul deontologic al organizațiilor neguvernamentale românești*, elaborat pe baza unui model propus de Consiliul Europei, *Principiile de bună practică* au fost dezbătute cu ocazia Forumului ONG organizat de CENTRAS la Sinaia, în perioada 10-13 noiembrie, și aprobate de Forum cu majoritate de voturi.

Codul deontologic ar fi trebuit să reprezinte standardele minime care să fie respectate de organizațiile neguvernamentale. *Principiile de bună practică* au fost formulate în așa fel încât să aibă valoare de model, către care organizațiile tind.

Aprobarea *Principiilor* a fost precedată de dezbateri și dispute încinse, la un moment dat propunându-se chiar reformularea lor completă, pornind de la alte baze. Pentru a ajunge la consens, s-a format un grup de mediere care a ajuns la varianta finală.

Principiile de bună practică nu au fost votate pe articole, ci numai în totalitatea lor. Astfel, participanții care nu ar fi fost de acord cu anumite articole sau anumite formulări, trebuiau să decidă dacă — cu toate insuficiențele și imperfecțiunile lui — un astfel de set de principii, în general, este sau nu benefic societății civile. Și s-a considerat că este.

Deoarece nu exista suficient timp să se elaboreze un preambul la acest text, nici pentru un comentariu explicativ, prezentarea de față va curpinde acele explicații necesare pentru înțelegerea textului, care au fost date de membri grupului de mediere în momentul în care articolele și-au primit forma finală.

A. Organizația va revizui¹ și va face cunoscută periodic o declarație clară a viziunii, principiilor și valorilor, a misiunii, scopurilor, obiectivelor proprii, precum și a grupului țintă.

B. Organizația va elabora și va implementa proiecte care să conducă la înfăptuirea propriilor programe conform misiunilor și scopurilor declarate.

C. Organizația va adopta programe care să fie corelate, ori de câte ori este posibil, cu programe și activități ale altor instituții sau organizații non-profit.²

D. Organizația va avea o structură de conducere decizională aleasă pe baza unei proceduri democratice clare și transparente, prevăzute prin statut, avînd un mandat pentru o perioadă limitată în timp. Această structură elaborează printre altele misiunea, scopurile și obiectivele organizației și le revizuește periodic.

E. Organizația trebuie să aibă de asemenea o structură de conducere executivă care pune în practică hotărârile structurii decizionale și duce la împlinire programele și proiectele organizației.

F. Structura de conducere decizională va adopta un regulament clar care să includă responsabilitățile membrilor săi și ale directorului executiv, cu precizări asupra evitării

conflictelor de interese, reglementări asupra procesului de luare a deciziilor, a delegării autorității, a evaluării personalului etc.

G. Între structura de conducere decizională și structura executivă trebuie să aibă loc un proces de informare reciprocă menit să asigure îndeplinirea responsabilităților fiecărei structuri în parte.

H. Structura de conducere decizională se va asigura că atît membrii săi, cît și personalul angajat și voluntarii să beneficieze de cele mai adecvate programe de pregătire și instruire.

I. Structura de conducere decizională va realiza o conducere eficientă incluzînd suport pentru management financiar eficient, strîngere de fonduri și promovarea imaginii publice a organizației.

J. Structura de conducere decizională va încuraja participarea membrilor la acțiunile organizației prin delegarea responsabilităților către comitete de lucru (aplicarea principiului subsidiarității).³

K. Structura de conducere decizională se preocupă de atragerea de noi membri, în mod nediscriminator și în conformitate cu misiunea organizației.⁴

L. Organizația trebuie să se supună tuturor legilor și reglementărilor în vigoare în România.

A Demokrácia Kollégiuma hatodszor

Hatodik évfolyamát indította a Demokrácia Kollégiuma. A PRO EUROPA Liga keretében működő oktatási intézmény egy felelősségteljes, a valós demokráciát értő és szolgáló fiatal csoport nevelését tűzte ki céljává.

Az újabb évfolyamot ezúttal is nagy érdeklődés övezte. A meghirdetett 26 helyre közel százán jelentkezték.

Idén is a Kultúrpalota kistermében zajlott a megnyitó, melyen a diákok a demokráciával kapcsolatos valamint nemzetközi emberjogi egyezményeket tartalmazó kiadványokat vehettek át. Természetesen meghívottja is volt az estnek, Thomas MESA személyében. Az Egyesült Államok bukaresti nagykövetségének sajtóattaséja Románia euroatlanti integrációs esélyeiről tartott előadást, melyben rámutatott: kemény gazdaságpolitikával és az emberi jogok tiszteletben tartásával esély mutatkozik arra, hogy meghívást kapjon a decemberi helsinki csúcsra.

A Demokrácia Kollégiumának hallgatói következő hét végén Szovátrára utaztak, ahol kétnapos szeminárium keretében HALLER István, a Liga Emberjogi Irodájának vezetője az egyetemes emberi jogokról és a gyerekek jogairól értekezett. Az itt elhangzottak

érdekes meglepetéssel szolgáltak, hiszen meglehetősen keveset tudunk jogainkról. A legtöbb ember elméjében a múlt kísért és ezért nem harcol igazáért. Az államhatalmi szervek iránti elvesztett bizalom még mindig nem tért vissza. Kevesen ismerik, hogy melyek azok a nemzetközi egyezmények, amelyeket országunk is aláírt, mi a teendő abban az esetben, ha az igazságügyi szervek részrehajló döntést hoznak. Más kérdés a gyerekek joga. Szinte mindennapos gondot jelent, hogy a fiatalokat a családon belül vagy éppen az óvodában, iskolában megverik, embertelen bánásmódban részesítik, megsértve ezáltal jogait, hátrányosan befolyásolva szellemi fejlődésüket is.

Mircea SUHĂREANU a nemkormányzati szervezetekről tartott előadást, melyek Romániában az 1989-es forradalom után jelentek meg, s melyek feladata a civil társadalom fejlesztése olyan helyzetekben, amikor az állami intézmények nem lépnek fel.

A Demokrácia Kollégiumának hallgatói november 9.-én a Zsinagógába látogattak, ahol SPELMANN Mihály történész és az alig több mint 500 fős marosvásárhelyi zsidó közösség képviselői életükről és meghurcol-

tatásukról beszéltek a Kristályéjszaka évfordulóján.

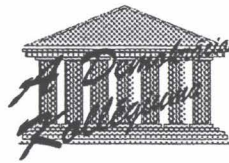
A legnagyobb érdeklődést Cristian PĂRVULESCU látogatása váltotta ki.

A neves politológus a jogállam és a modern állami intézményrendszer kialakulásáról beszélt. Kihangsúlyozta, hogy Romániában a változás 10.-ik évfordulóján sem beszélhetünk jogállamról. A megoldás az lenne, hogy a civil társadalom követelje a hatalomtól, hogy az állampolgárok jogait betartsák és az állami intézmények a köz érdekét szolgálják.

Laura ARDELEAN szociológus, a Liga Interkulturális Központjánál programirányítója a közvéleménykutatások fontosságáról és gyakorlati jelentőségéről tartott előadást. Ezek különös jelentőséget kaptak, hiszen választási év következik, amikor minden párt és politika alakulat folyamatosan lobbizik, s ennek eredményét csakis közvéleménykutatásokkal tudja lemérni.

Mivel az „iskolai” év alig kezdődött el, érdeklődve várjuk, mit hoznak a következő hónapok.

BAKÓ Károly

M. Organizația va statua și va pune în practică o politică scrisă, clară pentru prevenirea conflictului de interese ale membrilor structurii de conducere decizionale, ale membrilor executivului, consultantților și voluntarilor. În acest sens, membrii structurii de conducere decizionale nu vor fi remunerați pentru calitatea lor de membri ai acestei structurii.⁵

N. Membrii structurii de conducere decizionale, ai executivului, consultantții și voluntarii organizației nu trebuie să concureze cu organizația pentru contracte, finanțări sau alte beneficii ori avantaje în interes propriu sau al altor organizații; nu pot face declarații sau acțiuni care sînt contrare intereselor

organizației, cu excepția cazului cînd o fac cu scopul respectării legilor.

O. Organizația va opera la toate nivelurile cu cel mai înalt grad de transparență posibil față de membri și comunitate, în concordanță cu îndeplinirea misiunii și scopurilor sale esențiale și va asigura informarea cît mai completă a acestora.

P. În toate situațiile, organizația trebuie să adopte o politică nediscriminatorie care să impună ca:

1. În limitele capacității de acțiune a organizației, niciunei persoane, parte a grupului țintă definit în statutul organizației, nu-i va fi refuzat dreptul de a beneficia de activitatea organizației.⁶

„trebuie” (lit. G.), la altele, cum ar și lit. J., „se încurajează”. Aceste nuanțe sînt importante și se interpretează ca atare.

4. Precizarea că „în conformitate cu misiunea organizației” este foarte importantă. O organizație de studenți, spre exemplu, nu poate fi dezaprobată pentru că acceptă ca membri doar studenți. Neacceptarea ca membri a persoanelor care nu sînt conforme cu misiunea organizației, nu se consideră discriminare.

5. Recomandarea privind interdicția remunerării se referă strict la calitatea de membru în structura de conducere decizională.

6. Sînt două elemente importante în această recomandare. Beneficiarii trebuie să fie „parte a grupului de țintă definit” (dacă o activitate are ca grup de țintă elevii romi, nu se consideră o discriminare dacă nu beneficiază alte categorii de persoane). „În limitele capacității de acțiune” se

2. Nici o persoană nu va putea fi exclusă de la participarea la activitățile organizației dacă respectă prevederile statutului organizației.⁷

3. Nici o persoană nu va putea fi subiect al discriminării de către organizație pe baza rasei, originii naționale sau etnice, vîrstei, convingerilor religioase, politice, sexului sau orientării sexuale, deficiențelor sau oricărui alt criteriu.⁸

Q. Organizația va iniția și menține politici și practici care să îi asigure independența.⁹

R. Organizația își va recunoaște responsabilitatea în conștientizarea comunității asupra importanței și rolului sectorului nonprofit în societatea civilă.

specifică faptul că organizația poate elabora criterii de selecție bazate pe capacitate, pentru a limita numeric grupul beneficiarilor. Noțiunea de discriminare, peste tot în *Principiile de bună practică*, se interpretează în sensul tratatelor internaționale, care nu consideră măsurile speciale pentru protecția anumitor grupuri defavorizate ca fiind discriminatorii.

7. Se impun aceleași precizări ca la notele 4 și 6. Respectarea statutului nu înseamnă doar o respectare declarativă, ci una dovedită prin acțiuni.

8. Cu specificările din notele anterioare ce se referă la discriminări.

9. Litera C. prevede „corelarea, ori de cîte ori este posibil” a programelor. După formularea categorică a acestui punct se observă că accentul se pune pe independența organizațiilor.

Note explicative: HALLER István

Valerian STAN

La zece ani de la constituirea Ligii PRO EUROPA

În primăvara acestui an, unul din liderii principalului partid din Opoziție avertiza public că deținea informații — „din surse foarte credibile”, desigur — că, în toamnă, în Transilvania se vor produce „tulburări interetnice grave”. Nu știu dacă profeția politicianului se baza cu adevărat pe informații „foarte credibile” sau doar pe propriile așteptări (am motive suficiente să mă tem de asta). Sigur este că toamna a trecut, iar în Transilvania este liniște.

La Tîrgu-Mureș, martie '90 este cu totul irepetabil. Dacă îi întrebi, și-o spun întristându-se o clipă — tîrgu-mureșenii înșiși. Români și maghiarii trăiesc împreună și se respectă unii pe ceilalți. Primarul este maghiar, însă pentru români asta nu este o problemă. (O problemă nu este pentru ei nici că băncile din parcuri nu sunt, ca în Cluj, vopsite tricolor).

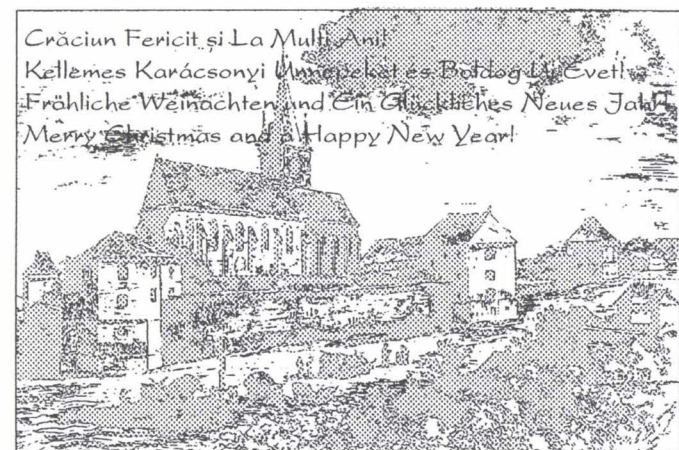
Tîrgu-Mureș este astăzi un oraș normal; sau, în orice caz, un oraș pe drumul spre normalitate. România însăși se află pe drumul spre normalitate.

În urmă cu zece ani, când la București încă se mai trăgea, la Tîrgu-Mureș lua ființă Liga PRO EUROPA. (PRO EUROPA, atenție, deși România era membră a Tratatului de Varșovia și CAER; Tratatul de la Varșovia avea să se desființeze în martie 1991).

Alteritate, diversitate, toleranță, despre Europa și către Europa, acestea au fost temele mari ale efortului — de un deceniu, inteligent, plin de curaj și foarte generos — al Ligii PRO EUROPA.

Grație și acestui efort, la Tîrgu-Mureș martie 1990 este irepetabil. Grație lui, și speranța că în România rațiunea ar putea să învingă în mai mare măsură prejudecățile este mai mare. Fondatoare și sufletul Ligii Pro Europa, doamna Smaranda Enache a fost prezentă la Helsinki, la summit-ul recent al Uniunii Europene (istoric pentru noi) ca ambasador al României în Finlanda. Nu cred că cineva putea să imagineze o situație care să confirme mai fericit opțiunea și eforturile de un deceniu ale Ligii PRO EUROPA.

Dar asta mai spune și că de Liga Pro EUROPA mai avem nevoie încă de un deceniu...

Liga PRO EUROPA Liga

Compoziții:

Smaranda ENACHE și CSIKY Boldizsar

Director executiv: SZOKOLY Elek

4300 Tîrgu Mureș, P-ța Trandafirilor nr. 5, et. III, CP. 1-154

Tel/fax: +40-(0)65-214076; 217584, e-mail: office@proeuro.netsoft.ro

CONTENTS:

P. 1, 2: Helsinki — *The Return of Europe to The Philosophy of Founding Fathers* — A commentary by Smaranda Enache on the Helsinki Summit and its implications on the future of the continent;

P. 2: Calendar/Naptár — A Romanian/Hungarian synopsis of the PEL's main events in October and November 1999;

P. 3: Why National Peasant Party? — An editorial by Marius Cosmeanu on the last Romanian governmental crisis ended with the replacement of prime-minister Radu Vasile;

P. 4, 5: The Perspectives of a dialog — Some conclusions of the participant students at the first session of Transsylvania Intercultural Academy, organized in Sibiu. The theme of the session: the German and the Roma community from Romania (in Romanian, Hungarian and German);

P. 5: The Declaration of PEL about the intention of Gheorghe Funar, the mayor of Cluj, to erect a statue of marshal Ion Antonescu in this town, and about the support of the Town Council to sustain the mayor intention;

P. 6-9: About Democracy in Romania — An interview with Cristian Pârvulescu, the president of Pro Democracy Association;

P. 9: To Be Or Not To Be An Armenian — An article by Mircea Suhăreanu with its reflections about the symposium organized in Gherla (the former *Armenopolis*) by the local Armenian community, in November 20-21;

P. 10, 11: The National Forum of the Romanian NGO's — The main outcomes of the meeting organized in Sinaia, in October 10-13;

The resolutions of the National Forum of the NGO's from Romania;

P. 11: The Sixth Edition of the College of Democracy (in Hungarian) — A presentation of the activities done by the College of Democracy in the last month;

P.12: After Ten Years — A praise of Valerian Stan, the vice-president of Civic Alliance, at the tenth anniversary — in December 30 — of the PRO EUROPE LEAGUE.

Redactor: Marius COSMEANU

La redactarea acestui număr au colaborat: Laura ARDELEAN, HALLER István, SZOKOLY Elek.

Multiplicat la Liga PRO EUROPA

PRO EUROPA este publicată cu sprijinul
Fundației Heinrich Böll (Germania) și BILANCE (Olanda)